

HB OP HET WERK

Stel, je wilt jouw hoogbegaafdheid bespreekbaar maken op het werk. De grote vraag is misschien niet eens hoe je dat doet, maar waarom je dat wilt. Uit de Mensa-workshop ‘Communiceren over hoogbegaafdheid op het werk’ deelt Angela Riddering ervaringen van deelnemers. Noks Nauta van het Instituut Hoogbegaafdheid Volwassenen plaatst het onderwerp in context.

Mensaleden Grethe van Geffen en Angela Riddering ontwikkelden in 2009 een workshopformat ‘Communiceren over hoogbegaafdheid op het werk’. De workshop is al meerdere keren gegeven bij Mensa in Nederland en in het buitenland. Deelnemers wordt gevraagd om stil te staan bij een aantal vragen. Wat voor antwoorden komen daar uit?

Wat zijn de redenen om over hoogbegaafdheid te praten op het werk: wat denk je dat het je gaat opleveren? Deelnemers verwachten vaak dat erover praten een verklaring biedt voor de wijze waarop

... *Taal en doel hangen nauw samen. Hoe ga je het zeggen?* ...

ze werken. Het is de reden dat ze afwisseling zoeken, snel klaar zijn, verder willen of meer uitdaging willen. Of dat ze met zes oplossingen komen voor een probleem, terwijl de opdrachtgever er maar één wil. Maar vaker nog was deze vraag voor veel deelnemers al een eyeopener: want gaat het mij wel wat opleveren? Die twijfel is groot. Dat hangt nauw samen met de negatieve vooroordelen die er zijn over hoogbegaafdheid, daar komen we straks op terug.

In wat voor situaties of in welke context zou je over hoogbegaafdheid kunnen praten?

In een tweegesprek of een heel klein clubje, wordt vaak gezegd. Niet zomaar in een grote groep gooien, want anders is het gesprek niet meer te sturen. Functioneringsgesprekken, loopbaangesprekken, dat soort momenten lenen zich er ook voor. Of heel luchtig, als onderdeel van

een gesprek over vorig weekend, en daar dan een Mensa-activiteit in voor laten komen. Dat is gelijk een kans om het vooroordeel te ontcrachten dat alle hoogbegaafden asociaal zouden zijn.

Hoe ga je het vertellen? Welke taal, woorden of metaforen zullen werken?

De manier en taal die worden gebruikt hangen nauw samen met het doel van het gesprek. Sommige mensen vermijden het woord hoogbegaafd, maar gebruiken de termen uit het Delphi-model van >>

Noks Nauta: “Hoogbegaafd zijn heeft implicaties voor alle levensdomeinen. Werk is een belangrijk domein omdat we daar vele uren van ons leven doorbrengen en er vaak vele contacten met anderen zijn. De vraag ‘hoe vertel ik het mijn baas’ is een geïsoleerde vraag, die we veel breder moeten zien. Hoe is jouw werksituatie? Wat voor verhouding heb je met jouw baas en met collega’s? Wordt intelligentie gewaardeerd in jouw werkomgeving? Waarom wil je het vertellen? Veel hoogbegaafden willen het onderwerp bespreekbaar maken op het moment dat er spanning in de lucht hangt.

Uit onderzoeken (zie kader) weten we inmiddels wat meer over hoogbegaafdheid op het werk. We ervaren het allemaal wat intenser. We leggen de lat hoger, ook in onze verhoudingen met collega’s. We houden niet van oppervlakkige praat, we willen leuk en boeiend werk. We willen verbeteren wat we waar nemen, ook wanneer we pas drie weken in dienst zijn.

De vraag is of te berde brengen van hoogbegaafdheid altijd de oplossing is. Misschien is er meer baat bij het benoemen van wat wel of niet werkt. ‘Ik ben een snelle denker dus geef me gerust meer werk’ of ‘ik wil jouw positie niet ondermijnen, ik vind het gewoon fijn om oplossingen te bedenken’. Het is niet zo dat de ander jou maar moet snappen, wij zijn immers de uitzondering. Vaak hoor ik dan boosheid of verdriet bij hoogbegaafden omdat zij het gevoel hebben dat zij zich altijd moeten aanpassen. Maar het gaat niet om aanpassen, het gaat om aansluiten. En die hele sterke gevoelens hebben bijna altijd hun wortels in de jeugd. ‘Ik moet mij in allerlei bochten wringen, ik mag niet zijn zoals ik ben.’ In zo’n geval kan therapie helpen.”

Hoogbegaafdheid^[1] om hun kenmerken te duiden en geven daarmee ook aan waar hun valkuilen zitten. 'Ik ben een snelle denker, maar ik moet er wel altijd op letten dat ik niet té snel ga, want dan haken mensen af.'

Wat voor reactie verwacht je?

Hier verwachten veel deelnemers negatieve reacties of totale onverschilligheid. Want hoogbegaafd zijn mag dan wel voor een hoogbegaafde relevant zijn, voor anderen hoeft dat niet zo te zijn. Maar de vooroordelen domineren. Mensen verwachten arrogant, 'nerd', asociaal, elitair of onaangepast te worden gevonden. Hoe kan je daar mee omgaan?

Enkele tips over communiceren over hoogbegaafdheid op het werk:

1. Als je erover wilt beginnen bedenk dan eerst wat jouw doel is. Op korte én op lange termijn. Wil je dat er meer wordt gedaan met jouw talenten en wil je bijvoorbeeld andere taken? Dan kan je strategie heel anders zijn dan wanneer je een dreigend conflict hebt of wanneer je door je hooggevoeligheid last hebt van harde geluiden e.d..
2. Er zijn nog veel vooroordelen en misvattingen over hoogbegaafdheid. De term 'hoogbegaafd' hoef je dan ook niet altijd te gebruiken. Je kunt bijvoorbeeld jouw voorkeursmanier van werken of je hooggevoeligheid benoemen. Over het omgaan met vooroordelen in het algemeen is niet één antwoord te geven. Enerzijds kun je vooroordelen ontkrachten door meer kennis aan te dragen. Anderzijds kun je het beste in het dagelijks leven laten zien dat jij als hoogbegaafde niet aan dat vooroordeel voldoet. Vooroordelen zijn overigens hardnekkig en komen ook bij professionele hulpverleners voor.
3. Zet altijd positief in en voorkom klagen. Benoem jouw kenmerken zo feitelijk mogelijk. Geef eventueel aan waar je last van hebt en kom altijd zelf met praktische én haalbare oplossingen. Dram niet.
4. Als je besluit erover te gaan praten, kies dan bijvoorbeeld eerst een collega uit die je vertrouwt en deel je plannen met die persoon. Zo kun je testen hoe de reactie zal zijn en kan die persoon jou steunen.

5. Je hoeft niet iedereen in één keer alles over hoogbegaafdheid te vertellen. Kies je doel dus zorgvuldig, maak kleine stapjes en stel vast wat het effect is.

[1] *"Een hoogbegaafde is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij of zij scheidt plezier in creëren."*
(uit 'Hoogbegaafdheid, dat zie je zo', red. M. Kooijman - van Thiel, 2008)

LEESTIPS

Hoogbegaafd. Dat zie je zó!
Over zelfbeeld en imago van hoogbegaafden.
M. Kooijman-van Thiel (2008).
Uitgeverij OYA Productions, Ede.

Ongeleide projectielen op koers.
Werken en leven met hoogbegaafdheid.
N. Nauta & S. Ronner (2007).
Uitgeverij Pearson, Amsterdam.

Werkbeleving onder hoogbegaafde werkers.
Rapporten Meting 1 en 2.
G. Reijseger, M.C.W. Peeters,
T.W. Taris (2013; 2014).
Universiteit van Utrecht, zie www.ihbv.nl

